

Fagetikk ut av blindsonen

TEKST

Maria Løvvik Norheim

ILLUSTRASJON

Kristian Utrimark

PUBLISERT 1. mars 2022

MARIA LØVVIK NORHEIM er leder for Fagetisk råd i Norsk psykologforening og spesialist i barne- og ungdomspsykologi. I de neste utgavene er hun en av flere som vil svare på fagetiske

spørsmål fra leserne våre. Foto:
Stian Sørheim Espevoll

Jeg har lest igjennom klagesakene på nettsidene til Psykologforeningen, men jeg synes ikke akkurat at de var så representative for det jeg holder på med. Sånn jeg ser det, står vi egentlig ikke i så mange fagetiske dilemmaer på min jobb. Er de fagetiske prinsippene egentlig så anvendelige for psykologer flest, og er det verdt å bruke verdifull drøftingstid på jobben til fagetikk?

Fagetisk råd behandler ikke bare klagesaker. Hver uke har vi en åpen rådgivningstelefon der både psykologer og andre tar kontakt med spørsmål som har med fagetikk å gjøre. Som regel har de som tar kontakt, allerede definert at de står i et fagetisk dilemma, og de ønsker noen å drøfte med. Ofte ser vi at det er behov for hjelp til å sortere: Hva av dilemmaet handler egentlig mest om fag, hva er egentlig en juridisk problemstilling, og hva står igjen som et fagetisk spørsmål? Hvilke prinsipper er berørt? Hva er mulige løsninger eller handlingsalternativer? En annen sorteringsjobb er om situasjonen psykologen står i, egentlig omfattes av de fagetiske prinsippene. Kanskje har psykologen møtt på en tidligere pasient i en mer privat sammenheng – pasienten er nå nabo eller foreldrerepresentant i FAU som psykologen er blitt med i – hvor langt strekker psykologens fagetiske forpliktelser seg i en slik situasjon? Dilemmaene psykologene står i, er mange og ulike. Og de er ofte litt annerledes enn dilemmaene som er utgangspunkt for klagesakene vi behandler.

Jeg håper at psykologene som tar kontakt, opplever at det er en støtte i å drøfte situasjonen de står i, med en kollega. For de av oss i rådet som sitter på den andre enden av samtalen, er det også nyttig. Det hjelper oss til å være bedre rådgivere, både overfor den enkelte psykolog som ringer inn neste gang med en tilsvarende problemstilling, og overfor andre som har spørsmål om psykologers fagetikk.

Det psykologene som ringer inn, kanskje ikke tenker over, er at de ved å rådføre seg på denne måten allerede handler i tråd med fagetikken. De fire hovedprinsippene – respekt, kompetanse, ansvar og integritet – er gjerne det de fleste psykologene forbinder med Ethiske prinsipper for nordiske psykologer (EPNP). Men det er en liten ekstra del i dokumentet som ofte kan være nyttig:

III.1.3 Den etiske beslutningsprosessen

Psykologer som er i gang med kompliserte vurderinger rådfører seg med kolleger eller rådgivende organer. Beslutninger om handling ligger hos den enkelte psykolog, men det å søke slik hjelp er i seg selv uttrykk for en etisk bevissthet. En psykolog som blir kjent med at en kollega har problemer med å håndtere et fagetisk spørsmål, tilbyr seg å være til hjelp og støtte i den etiske refleksjonen og beslutningsprosessen.

Altså: Når vi står i et dilemma – søk støtte hos kollegaer, og vær selv en slik støtte når det er behov for det. Et dilemma gjør at vi må velge mellom en av flere løsninger der den ene i hvert fall ikke umiddelbart virker bedre enn den andre. Når vi drøfter dilemmaet

med andre, kan det være vi ser andre muligheter eller for den del risikoer med veivalgene vi står overfor. Vi kan bli klar over konsekvensene og håndtere dem på en bedre måte.

Men det å søke støtte eller å utforske løsninger med klienter eller kollegaer forutsetter at psykologen faktisk oppdager dilemmaet. En god del kan nok oppfatte de fagetiske prinsippene som samtidig både litt svevende og bastante. Flere jeg har snakket med, synes det er vanskelig å bruke prinsippene i det daglige arbeidet som psykolog. «Vi står egentlig ikke i så mange fagetiske dilemmaer på min jobb», har jeg hørt en del ganger. Det å tenke på fagetiske dilemmaer som noe sært og sjeldent kan gjøre at psykologer ikke løser opp i situasjoner som oppstår, på en hensiktsmessig måte.

«... å søke støtte eller å utforske løsninger med klienter eller kollegaer forutsetter at psykologen faktisk oppdager dilemmaet»

Når vi behandler klagesaker i fagetisk råd, ser vi at det å overse eller ikke anerkjenne et dilemma som oppstår, kan ha bidratt til at psykologen til slutt handler i strid med de fagetiske prinsippene. Men det er gjerne også andre forhold som spiller inn: stress og tidsnød, mangel på kollegastøtte, utfordrende oppgaver og ting som skjer i psykologens eget liv. Psykologen har ikke fått hjelp til å sortere. Oppgavene og rollene de fleste psykologer har, er komplekse. Sammen med et stadig økende tidspres og det mange psykologer oppfatter er nesten umulige rammer for å gi god hjelp, ligger forholdene til rette for at de fagetiske dilemmaene dukker opp hyppig. De er noe vi alle står i og må løse ofte. Uløste eller dårlig håndterte dilemmaer fører i verste fall til situasjoner som er svært belastende, både for klienten og psykologen.

Jeg har tro på at den enkelte psykolog finner ut av mye av dette og løser de ulike dilemmaene fortløpende. Vi har god hjelp i at fagetikken er integrert i vår praksis, og at folk har forventninger til hvordan vi som faggruppe opptrer. Vi får også hjelp av lovverkene vi forholder oss til. Samtidig er det å oppdage fagetiske dilemmaer gjerne noe som krever litt øvelse. Ved å sette av tid til å drøfte fagetikk, med kollegaer eller i veiledning, kan vi bli bedre på å oppdage og håndtere dilemmaer vi står i. Jobber man med andre faggrupper, er det en nyttig øvelse å drøfte de ulike fagetiske retningslinjene profesjoner har, og forståelsen av hva de betyr i praksis. Bruk kollegaer til drøfting, og vær tilgjengelig når andre trenger deg. Når det er travelt, er det lett å lukke døra til kontoret og fokusere på det man står i selv, men det er gjerne da vi bør være aller mest på tilbudssiden overfor hverandre.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 59, nummer 3, 2022, side 212-213

Maria Løvvik Norheim, leder i Fagetisk råd i Norsk psykologforening (FER)

ILLUSTRASJON

Kristian Utrimark, illustratør